

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Observationes in Cicerone. Capvt XV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

us, cum oratio amplificatur, cum imminuitur; grauioribus leuiores succedant. Sic 2. Philipp. Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius corporis firmitate.

Secundò, vt rerum naturalis ordo, & dignitas seruetur, Nam viros, & foeminas, diem & noctem, ortum & occasum dicas potius, quam secus.

Tertiò, ne permutato ordine, quaedam sint superuacua, vt, *filius, priuignus*, Dionysius Halicarnassensis, hæc nimis quidè accurate & minorè initio obseruauerat, nam nomina verbis semper anteponenda, verba aduerbijs censebat, & hoc confirmat Homeri, testimonijs, *ἀνδρά μοι ἐνεπε μούσα ποπλότροπον & μίνυν, ἀεὶ δὲ θεῶ, & κτῆνε ἕπετροφάην*. Sed propter alias obseruationes sententiam mutauit.

Obseruationes in Cicerone.

CAPVT XV.

Nequè verò sunt contemnendæ obseruationes, quæ ex Cicerone afferuntur.

Prima, Ablatiuus absolutè positus, aut ante verbum, aut initio ponendus. [Stulti autem, malorum obseruante memoria torquentur: sapientes bona præterita renouata delectant.] Initio, vt, [Re inuilecta in verborum vsu faciles esse debemus, 4. Tusc. n. 19.]

Secundò, Adiectiuum dissyllabum substantiuo plurium syllabarum postponitur elegantius. Cicero de Oratore: [Quid enim est maius, quàm cum tanta sit inter oratores bonos dissimilitudo, iudicare, quæ sit optima species, & quasi figura dicendi.] & i. de diuinat. num. 52. [Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur: quæ res habet inflationem magnam.]

Tertiò, adiectiua multitudinem significantia ornatius substantiuis postponuntur, vt, Definitio primùm deprehensio verbo vno, aut addito, aut dempro sæpe extorquetur è manibus, Chari sunt parentes, chari liberi, propinqui, familiares, sed omnes omnium charitates patria vna complexa est.

Quartò, Adiectiuum polysyllabum in fronte orationis, & sine non inueniuntè ponitur, vt Miseri qui sunt inglorij. Et pro *Quin*. Nihil enim facile persuadetur iniucis.

Quinto, adiectiuum à substantiuo positione venuste subiungitur, vt [est omninò patriæ charitas meo quidè iudicio maxima, sed amor, voluntatisque coniunctio plus habet suauitatis.]

Sextò, cognomina interdum proprijs nominibus præponuntur. Sic Marcus Tull. Phalereus Demetrius meo quidè iudicio, præstitit cæteris.

Septimò, cognomen interim à proprio se iungendum, vt, Marcum verò Cetegum. Cic. de Claris Orat.

Octauò, comparatiuus, & superlatiuus postponitur elegantius substantiuo, vt [Cultura animi Philosophia, quæ extrahit vitia radicitus, & præparat animos ad fatum accipiendos, eaque mandat ijs, & vt id ita dicam, ferit, quæ adulta fructus vberimos ferant.] Et 2. Philipp. Intercessoris iniquissimi beneficio obtinuit.

Nonò, comparatiuus initio orationis vstitè ponitur. Idem finem periodi decorat, atque exornat. Quintilianus. Decentior equus, cuius stricta sunt illa, si idem velocior. Et Tusc. 5. Nihil visum est illo planè iucundius.

Decimò, Nomina propria, & ea polysyllaba periodi initium honestant, vt Neoptolemus ille quidem, & Antiochiam locum nobilem.

Vndecimò, nominibus proprijs, quod auditum est ad laudem, aut vituperationem, id est sæpius proponendum. Tantus amator secreti Demosthenes.

Duodecimò, in pronomibus, vt satis est comprobatum illud, refert rem prius dictam, hoc posterius.

Nullus, elegantius substantiuo postponitur. Sic apud Ciceronem. Ad te scribendi meo arbitratu facultas nulla datur. Et in epistolis maius mihi dare beneficium nullum potes.

Pronomen primitiuum participio, & nunquam nomini adiectiuo postponitur: vt, Pythagoras non sapientem se, vt qui ante eum fuerunt, sed studiosum sapientiæ vocari voluit.

Tertiodecimò, verbum modi finiti, quod multis syllabis constat, in orationis principio non ineleganter ponitur: vt, Solet in mentem venire illius teporis: & excitat eos magnitudo, & varietas.

Decimoquartò, Item finem sæpius implet, & venustat. Sed tamen errant, qui semper ultimo,

timo loco ponendum præscribunt.

Nam polysyllaba nomina verbis nimis simplicibus sunt ornatiora.

Decimoquinto, verbum substantivum Est, recte initio post aliam dictionem ponitur, ut apud Cic. sapè. Ea est enim, &c.

Decimosexto, Sum verbum præcedente comparatiuo, aut superlatiuo, eleganter finem orationis occupat, ut Tuscul. 2. num. 69. nulum theatrum virtuti conscientia maius est.

Decimosseptimo, Infinitum passivum verbi vsitatus, quam activi cum verbo componitur. In pueris oratio perfecta nec exigi, nec sperari potest: Quintil. Et Cic. pro Milone; Insidiatori verò quæ potest inferri iniusta nex.

Præsentis temporis verbum, quam præteriti in historia, fabulæ narranda, elegantius dicitur.

Decimo octavo, adverbia adiectivis nominibus, aut adverbis adiectivis nominibus factis postponuntur, aut si præonantur in medio, aliquid non ineleganter ponitur, ut: Stylus intermissione paulum admodum de celeritate perdit: Quintil. Cicero, Muldo tamen pauciores oratores, quam boni poetæ inveniuntur.

Coniunctio, & articuli periodi.

Decimonono, Coniunctiones frequentissimæ periodorum faciunt initium, & orationis corpus, veluti quibusdam aureis catenulis vinciunt.

Vsitatiora sunt ista: Ac illud quidem, ac mea quidem sententia, Neque verò, iam verò, Sed etiam, Et si, Quamobrem, Itaque, Ut enim quisque, Quinetiam, Verum ego, Verum enimvero, Num igitur, &c.

In adverbis.

Nunquam mehercule, Primum, Deinde, Nunc autem, &c.

In Pronominibus.

Quis enim, Quis autem, Quod quidem, Quidquod, Hoc enim, hoc profecto,

Hæc autem omnia, Quibus de causis, Illud profecto,

Ego verò, Mihi verò.

(?)

De dignitate elocutionis, & definitione figuræ.

CAPVT XVI.

Restat tertia, eaque nobilissima pars elocutionis *Dignitas*, quæ tota confurgit ex figuris. De quibus nunc plenius agendum videtur.

Atque, ut id maiori fiat perspicuitate, primum varia figurarum nomina, & exempla ex veteribus, Hermogene, Longino, Aquila, Rutilio Lupo, Rufiniano, & cæteris, ordine alphabetico subiiciam. Mox de usu, & accommodatione dicam. Tertio earundem partem, seu permixtionem, & variam in varijs authoribus, & stylis tractationem breviter ostendam. Nota porro, figurarum nomine tropus etiam vulgò contineri: quanquam, si proprie, & signanter loquamur, *Ὁ μὲν τροπος* περιέν ὄνομα γινέσθαι ἀρετῆ, τὸ δὲ σχῆμα

περιπέλα ὄνοματος κῶσμησις; ut declarat Alexander Rhetor de figuris: Tropus est virtus in vno duntaxat verbo; figura, lumen, & ornatus in pluribus. Accedit, quòd tropus

immutatis à propria significatione verbis fiat, ἀλλότριον ἀπὲ τῆ ἰδίου ὄνομα ἔχει; figura verò propria retinet rei significationem, τὸ ἴδιον ὄνομα τῶ πράγματι σῶζει. Deinde alia est figura dictionis, quæ fit duntaxat in verbis, quibus immutatis ipsa dissolvitur. Talis est allusio; non enim, si δουλέειν, & βυλέειν alludunt apud Græcos, latine eandem vim retinent. Figura autem sententiæ, cum in sensu, & notionibus mentis sit constituta, verbis etiam immutatis non tollitur.

Definitur ab eodem Alexandro figura Ἡ ἀλλάξις λόγων ἐπὶ τὸ κρείττον, *Mutatio orationis in melius*, hoc est, ornatior quædam forma dicendi. Cecilius Calendites eandem sic definit, Ἦτα ὁ εἰς τὸ μὴ κατὰ φύσιν. Molon, μεταβολὴ εἰς ἰδὸν ἡράγιστα τὴν ἀκούειν.

Nomenclatura figurarum, ordine alphabetico.

Ex antiquis Rhetoribus expressa.